

Sygn. akt I Ca 219/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 czerwca 2013 r.

Sąd Okręgowy w Sieradzu Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący SSO Barbara Bojakowska

Sędziowie SSO Elżbieta Zalewska-Statuch

SSO Anna Lechowicz

Protokolant sekretarz sądowy Elwira Kosieniak

po rozpoznaniu w dniu 26 czerwca 2013 r. w Sieradzu

na rozprawie sprawy

z powództwa K. G.

przeciwko (...) SA w W.

o zadośćuczynienie

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Rejonowego w Łasku

z dnia 4 kwietnia 2013 r. sygn. akt I C 570/12

1. oddała apelację;

2. zasądza od pozwanego (...) SA w W. na rzecz powódki K. G. 1200 (jeden tysiąc dwieście) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego.

Sygn. akt I Ca 219/13

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 4 kwietnia 2013 r. Sąd Rejonowy w Łasku zasądził od pozwanego (...) S.A. w W. na rzecz powódki K. G. kwotę 4500 złotych tytułem odszkodowania z powodu znacznego pogorszenia sytuacji życiowej na skutek śmierci córki oraz 16000 złotych tytułem zadośćuczynienia. Koszty procesu zostały wzajemnie zniesione.

Powyższe rozstrzygnięcie Sąd Rejonowy oparł na ustaleniach, które Sąd Okręgowy w całości podziela i przyjmuje za własne, a których istotne elementy przedstawiały się następująco: A. G. , córka powódki została uderzona przez jadący samochód osobowy w pobliżu przejścia dla pieszych i poniosła śmierć na miejscu zdarzenia. Prawomocnym wyrokiem, wydanym w dniu 9 maja 2006 r. w sprawie II K 110/06 Sąd Rejonowy w Bełchatowie skazał J. S. za to, iż w dniu 27 sierpnia 2005 r. w Z. kierując samochodem osobowym naruszył zasady bezpieczeństwa w ruchu drogowym i przekraczając prędkość dozwoloną na terenie zabudowanym o ok. 5 km/h i nie podejmując w porę manewru obronnego przez hamowanie ,co stanowiło błąd w jego technice i taktyce jazdy wskutek

czego potrafił przechodzącą w obrębie tego przejścia A. G.. Przeprowadzona analiza toksykologiczna w kierunku alkoholu etylowego wykazała, iż w organizmie A. G. występowało stężenie alkoholu we krwi na poziomie 2,46 ‰ i w moczu na poziomie 2,84 ‰. Córka powódki do daty zgonu pracowała w zakładach (...) w Ł., dokąd dojeżdżała z miejsca zamieszkania w Z., gdzie mieszkała z 12 letnią wówczas córką P. oraz ojcem córki. Przy okazji przebywania w Ł. A. G. odwiedzała średnio 2-3 razy w tygodniu powódkę, która mieszkała tam wraz z trojgiem pełnoletnich dzieci.. K. G. otrzymywała regularną pomoc finansową od córki A., która pomagała jej w wykonywaniu prac domowych. Po śmierci córki K. G. średnio 3 razy w tygodniu przyjeżdżała do Z. gdzie mieszkała 12 -letnia wówczas córka A. P. M., zajmując się tam opieką nad wnuczką. Po roku od śmierci córki K. G. doznała udaru mózgu, nasiliły się jej dolegliwości endokrynologiczne oraz związane z nadciśnieniem tętniczym oraz cukrzycą.

Decyzją, wydaną w dniu 9 grudnia 2010 r. (...) Centrum (...) w L. wydało decyzję o przyznaniu K. G. odszkodowania z tytułu śmierci jej córki A. w wysokości 15.000 zł, obniżając jednocześnie kwotę należną do wypłaty o 50 % ze względu na przyczynienie się pokrzywdzonej do skutków wypadku. W ocenie ubezpieczyciela zaistniały przesłanki określone w art. 362 k.c. warunkujące obniżenie i należnego powódce odszkodowania, gdyż bezpośrednią przyczyną wypadku, w wyniku którego poniosła śmierć A. G. było zachowanie się poszkodowanej, która weszła na jezdnię bez zachowania szczególnej ostrożności bezpośrednio zza przejeżdżającego autobusu a następnie przebiegnięcie przez jezdnię w bezpośredniej bliskości przejeżdżającego z prawej strony samochodu.

W oparciu o powyższe ustalenia, Sąd Rejonowy powołując się na treść art. 19 ust. 1 i art. 34 ust. 1 i 36 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych (Dz. U. nr 124 poz. 1152 ze zm.) oraz art. 436 § 1, art. 446 § 3 k.c. oraz art. 448 w zw. z art. 24 § 1 k.c. uznał, że roszczenia powódki co do zasady zasługują na uwzględnienie.

Pierwszym z nich było niekwestionowane co do zasady żądanie wyrównania odszkodowania wypłaconego przez ubezpieczyciela z tytułu znacznego pogorszenia się sytuacji życiowej powódki jako członka najbliższej rodziny zmarłej A. G. (art. 446 § 3 k.c.). Pogorszeniem sytuacji życiowej jest bez wątpienia śmierć pełnoletniego dziecka, na którego pomoc materialną rodzic mógł liczyć bieżąco oraz w najbliższej przyszłości, czy też śmierć innej osoby bliskiej, z którą związana była realizacja planów życiowych, mających poprawić warunki materialne. Z pogorszeniem sytuacji życiowej mamy do czynienia także wówczas, gdy śmierć bezpośrednio poszkodowanego wywołuje następstwa, przejawiające się w przyśpieszeniu choroby.

Zdaniem Sądu Rejonowego ustalenie przez ubezpieczyciela, iż na skutek śmierci A. G. wysokość poniesionej przez jej matkę K. szkody rozumianej jako znaczne pogorszenie sytuacji życiowej zamyka się kwotą 15.000 zł należy uznać za uzasadnione.

Uwzględniając dochody ze stosunku pracy uzyskiwane przez A. G. oraz fakt, iż miała ona na utrzymaniu małoletnie dziecko należy przyjąć, iż realna pomoc finansowa jaką mogła zaoferować swojej matce nie mogła przekraczać kwot czysto symbolicznych, związanych z zakupami okazjonalnych prezentów czy też innych, drobnych form pomocy materialnej. Sąd pierwszej instancji nie podzielił stanowiska powódki, że istnieje związek między rozwojem stanów chorobowych K. G. a śmiercią jej córki A.. W jego ocenie należy istnienie chorób powódki traktować jedynie w kategorii domniemań, które nie zostały poparte obiektywnymi dowodami. Nie można bowiem przyjąć założenia, iż gdyby nie śmierć córki to K. G. nie doznałaby udaru mózgu, jak też nie nastąpiłby u niej rozwój chorób dotyczących układu krążenia, związanych z tarczycą czy też cukrzycą.

W opinii Sądu Rejonowego także roszczenie o zadośćuczynienie zgłoszone przez powódkę zasługuje co do zasady na uwzględnienie, mimo iż szkoda, czyli śmierć córki powódki nastąpiła przed 3 sierpnia 2008 r., czyli przed wejściem w życie art. 446 § 4 k.c., które przewiduje wprost możliwość zgłoszenia żądania o zasądzeniu zadośćuczynienia z tytułu śmierci osoby bliskiej. Sąd pierwszej instancji powołując się na bogate orzecznictwo w tym zakresie doszedł do przekonania, że powszechnie akceptowany jest pogląd, iż zakres przedmiotowy ochrony opartej na podstawie art. 23 i 24 k.c. jest znacznie szerszy od dóbr przykładowo wymienionych w przepisach art. 23 k.c. Jako niekwestionowane należy uznać założenie, iż ochronie podlegają wszelkie dobra osobiste rozumiane jako wartości niematerialne związane z istnieniem i funkcjonowaniem podmiotów prawa cywilnego, które w życiu społecznym uznaje się za doniosłe i

zasługujące z tego względu na ochronę.. Śmierć córki bez wątpienia spowodowała u powódki długotrwały okres cierpienia związanego z utratą jednego z najbliższych członków rodziny. K. G. nadal cierpi z powodu straty jaką poniosła i nie może podlegać dyskusji, w powódka tracąc córkę odniosła ogromną krzywdę. Rodzina jako związek najbliższych osób, które łączy szczególna więź wynikająca najczęściej z pokrewieństwa i zawarcia małżeństwa, podlega ochronie prawa. Dotyczy to odpowiednio ochrony prawa do życia rodzinnego, obejmującego istnienie różnego rodzaju więzi rodzinnych. Dobro rodziny jest nie tylko wartością powszechnie akceptowaną społecznie, ale także uznaną za dobro podlegające ochronie konstytucyjnej. Relacje między rodzicami a dziećmi znajdują źródło swego funkcjonowania w przepisach kodeksu rodzinnego. Te właśnie relacje zasługują na szczególną ochronę prawną. Śmierć córki wywołała ogromną krzywdę u powódki, której nie sposób w pełni zadośćuczynić w formie materialnej, środki pieniężne mogą jednak pomóc dostosować się do zmienionych warunków życiowych. Bez wątpienia, zdaniem Sądu pierwszej instancji śmierć córki naruszyła dobro K. G., polegające na prawie do życia w rodzinie, opieki ze strony córki nad będącą w podeszłym wieku matką jej troski i wsparcia. Mając na względzie powyższe w oparciu o powołane przepisy art. 448 § 1 k.c. w zw. z art. 24 § I k.c. Sąd Rejonowy uznał, że określona w pozwie kwota zadośćuczynienia jest adekwatna do krzywdy, jaką poniosła K. G..

W dalszej części swych rozważań Sąd a quo uznał, że zasadnym jest przyjęcie, iż gdyby nie stan nietrzeźwości, to A. G. byłaby w stanie spostrzec nadjeżdżający samochód i podjąć decyzję o zatrzymaniu się, zamiast przechodzić przez jezdnię , co skutkowało przyjęciem , że A. G. przyczyniła się do zaistniałego wypadku na poziomie 20 %.

Z powyższych względów ustalone stosownie do dyspozycji art. 446 § 3 k.c. odszkodowanie w wysokości 15,000 złotych obniżono o stopień przyczynienia się A. G. (3.000 zł jako 20 % z 15.000 zł) i po odjęciu wypłaconej w toku postępowania likwidacyjnego kwoty 7.500 złotych zasadzono z tego tytułu 4.500 zł. Tę samą zasadę Sąd przyjął zasądzając na podstawie art. 448 w zw. z art. 24 § 1 k.c. zadośćuczynienie w kwocie 16.000 złotych (20.000 złotych pomniejszone o 20 %).

Apelację od powyższego wyroku wniosła strona pozwana, zaskarżając go w części dotyczącej zasądzenia zadośćuczynienia , zarzucając mu naruszenie prawa materialnego – art. 448 w związku z art. 24 k.c. poprzez przyjęcie, że powódce przysługuje zadośćuczynienie z tytułu naruszenia dóbr osobistych w postaci więzi rodzinnych oraz art. 34 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, poprzez przyjęcie, że umowa OC przewiduje odpowiedzialność odszkodowawczą za naruszenie dóbr osobistych innych niż zdrowie.

W konkluzji wnosila o zmianę zaskarzonego wyroku w części zaskarżonej poprze oddalenie roszczenia o zadośćuczynienie w całości i skorygowanie kosztów procesu.

W odpowiedzi na apelację pełnomocnik powódki wniósł o jej oddalenie i zasądzenie zwrotu kosztów postępowania odwoławczego .

Sąd Okręgowy zważył:

Apelacja strony pozwanej jest bezzasadna i podlega oddaleniu.

Sąd Okręgowy podziela i przyjmuje za własne ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji, jak również podziela wszystkie wyprowadzone na ich podstawie wnioski.

W ocenie Sądu Okręgowego zarzut naruszenia przepisu art. 448 k.c. w związku z art. 24 k.c. nie zasługuje na uwzględnienie.

W niniejszej sprawie powódka twierdziła, że w wyniku śmierci córki doznała krzywdy, zatem rozważenia wymagało w pierwszej kolejności, czy w przypadku krzywdy związanej ze śmiercią osoby bliskiej możliwe jest uzyskanie zadośćuczynienia, co z kolei uzależnione jest od oceny, czy czyn powodujący śmierć osoby bliskiej może być uznany za działanie naruszające dobra osobiste członków rodziny zmarłego.

Jak trafnie zauważył Sąd Rejonowy katalog dóbr osobistych, do którego odwołuje się art. 23 k.c., ma charakter otwarty. Przepis ten wymienia dobra osobiste człowieka pozostające pod ochroną prawa cywilnego w sposób przykładowy, uwzględniając te dobra, które w praktyce mogą być najczęściej przedmiotem naruszeń. Nie budzi jednak wątpliwości, że przedmiot ochrony oparty na podstawie art. 23 i 24 k.c. jest znacznie szerszy. W judykaturze uznano, że do katalogu dóbr osobistych niewymienionych wprost w art. 23 k.c. należy np. pamięć o osobie zmarłej, prawo do intymności i prywatności życia, prawo do planowania rodziny lub pleć człowieka. Trudno byłoby znaleźć argumenty sprzeciwiające się zaliczeniu do tego katalogu także więzi rodzinnych. Więzy te stanowią fundament prawidłowego funkcjonowania rodziny i podlegają ochronie prawnej (art. 18 i 71 Konstytucji RP, art. 23 k.r. i o.). Skoro dobrem osobistym w rozumieniu art. 23 k.c. jest kult pamięci osoby zmarłej, to może nim być także więź między osobami żyjącymi.

Nie ma zatem przeszkód do uznania, że szczególna więź emocjonalna między członkami rodziny pozostaje pod ochroną przewidzianą w art. 23 i 24 k.c. Pogląd taki jest ugruntowany w orzecznictwie Sądu Najwyższego oraz sądów apelacyjnych (por. uchwała z dnia 13 lipca 2011 r. III CZP 32/11 OSNC 2012/1/10, wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 14 stycznia 2010 r., IV CK 307/09 or. uchwała z dnia 22 października 2010 r., III CZP 76/, Biul. SN z 2010, Nr 10, poz. 11, wyrok z dnia 11 maja 2011., I CSK 621/10 i wyrok z dnia 25 maja 2011 r., II CSK 537/10). Nie można podzielić poglądu apelującego, zawartego w uzasadnieniu apelacji, że ugruntowane przez lata stanowisko w piśmiennictwie i judykaturze, iż niedopuszczalne jest zadośćuczynienie z tytułu śmierci osoby najbliższej, powoduje iż odmienny pogląd zupełnie innej sytuacji Państwa Polskiego (ustrojowej i cywilizacyjnej), nie może znajdować uzasadnienia. Prawo jako ochrona i emanacja stosunków międzyludzkich podlega stałej ewolucji, o czym świadczy jego widoczna zmiana, a także zmiana stanowiska zawartego w judykaturze.

Zwrócił uwagę na ten problem Sąd Najwyższy, który przywołując treść art. 446 § 4 k.c., zezwalający obecnie na uzyskanie zadośćuczynienia od osoby odpowiedzialnej za śmierć osoby bliskiej bez potrzeby wykazywania jakichkolwiek dodatkowych przesłanek, poza wymienionymi w tym przepisie, spowodował jego zmianę, że można przyjąć, iż art. 446 § 4 w relacji do art. 448 k.c. poszerzył możliwość uzyskania zadośćuczynienia, co ma także znaczenie dla rozmiarów przyznawanego zadośćuczynienia. Wprowadzenie art. 446 § 4 k.c. nie powinno być natomiast rozumiane, jak chce tego apelujący, że w dotychczasowym stanie prawnym art. 448 k.c. nie mógł stanowić podstawy przyznania zadośćuczynienia za śmierć osoby bliskiej. Takie stwierdzenie oznaczałoby, że chwila w której zaszło zdarzenie będące źródłem szkody, decydująca - zgodnie z wyborem ustawodawcy - o możliwości zastosowania art. 446 § 4 k.c., rozstrzygałaby definitywnie o istnieniu lub braku istnienia uprawnienia do uzyskania zadośćuczynienia za krzywdę spowodowaną śmiercią osoby bliskiej, bez względu na rodzaj tej krzywdy. Prowadziłoby to do radykalnego zróżnicowania sytuacji osób, które doznały krzywdy o podobnym charakterze, nawet w krótkich odstępach czasu.

Nadto należy podnieść, że dodanie art. 446 § 4 k.c. nie jest jedynie wyrazem woli ustawodawcy potwierdzenia dopuszczalności dochodzenia zadośćuczynienia na gruncie przepisów obowiązujących przed wejściem w życie tego przepisu, lecz, jest również dokonaniem zmiany w ogólnej regule wynikającej z art. 448 k.c. przez zawężenie kręgu osób uprawnionych do zadośćuczynienia. Bez wprowadzenia art. 446 § 4 k.c., roszczenia tego mógłby dochodzić bowiem każdy, a nie tylko najbliższy członek rodziny. Przepis ten zaś niewątpliwie zaś ułatwia dochodzenie tego roszczenia. W odniesieniu do osób, których dobro osobiste w postaci więzi rodzinnej naruszone zostały czynem niedozwolonym, który miał miejsce przed wejściem w życie tego przepisu jedyną podstawą ich roszczeń o zadośćuczynienie jest przepis art. 448 k.c. w zw. z art. 23 i 24. k.c. (patrz wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 27 lutego 2013 r. ACa 65/13 publ. LEX nr 1313382)

Poglądu tego nie mogą zmienić załączone do apelacji dwa wyroki sądów okręgowych, które wyraziły odmienne stanowisko, zupełnie w oderwaniu od utrwalonego stanowiska Sądu Najwyższego, nie przedstawiając przy tym przekonujących argumentów jurydycznych.

Oczywiście nie każdą więź rodzinną niejako automatycznie należy zaliczyć do katalogu dóbr osobistych, lecz jedynie taką, której zerwanie powoduje ból, cierpienie, rodzi poczucie krzywdy. Osoba dochodząca roszczenia na podstawie

art. 448 k.c. powinna zatem wykazać istnienie tego rodzaju więzi, stanowiącej jej dobro osobiste podlegające ochronie (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 15 lutego 2013 r. I ACa 839/12 publ. LEX nr 1289380).

W przedmiotowej sprawie spowodowanie śmierci osoby bliskiej dla powódki stanowi niewątpliwie naruszenie dóbr osobistych członków jego rodziny. Nie ulega wątpliwości, że powódka tracąc córkę odniosła ogromną krzywdę, co uzasadnia przyznanie jej zadośćuczynienia na podstawie art. 448 k.c. Natomiast okoliczność, że śmierć miała miejsce około 8 lat temu została wzięta pod uwagę przy ustaleniu wysokości zadośćuczynienia, które aktualnie, w podobnych stanach faktycznych, kształtuje się na poziomie 50.000 złotych.

W ocenie Sądu Okręgowego, także zarzut naruszenia art. 34 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 roku o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz. U. nr 124, poz. 1152), nie zasługuje na uwzględnienie.

Zgodnie z tym przepisem z ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych przysługuje odszkodowanie, jeżeli posiadacze lub kierujący pojazdem mechanicznym są obowiązani do odszkodowania za wyrządzoną w związku z ruchem tego pojazdu szkodę, której następstwem jest śmierć, uszkodzenie ciała, rozstrój zdrowia bądź też utrata, zniszczenie lub uszkodzenie mienia. Wbrew temu co twierdzi skarżący przepis ten w żadnym razie nie wyłącza możliwości dochodzenia roszczeń majątkowych wynikających z przepisów kodeksu cywilnego, w tym też żądań o charakterze pieniężnym związanych z naruszeniem dóbr osobistych i nie stanowi o braku podstaw do odpowiedzialności ubezpieczyciela. Nie można interpretować art. 34 ust. 1 tej ustawy w ten sposób, że odpowiedzialność ubezpieczyciela za szkodę w postaci naruszenia dóbr osobistych osób najbliższych osoby zmarłej, wywołane śmiercią na skutek wypadku spowodowanego przez kierującego pojazdem mechanicznym, za którą on sam ponosi odpowiedzialność byłaby wyłączona. Krzywdą wyrządzoną zmarłemu jest utrata życia, dla osób mu bliskich zaś jest to naruszenie dobra osobistego poprzez zerwanie więzi emocjonalnej, szczególnie bliskiej w relacjach rodzinnych. Trudno też różnicować krzywdę osoby bliskiej, w związku ze śmiercią członka rodziny, w zależności od tego czy zadośćuczynienie wypłacane przez ubezpieczyciela znajduje oparcie w art. 446 § 4 k.c., czy też w art. 448 k.c. Takie różnicowanie nie znajduje uzasadnienia. Problem ten był także przedmiotem rozpoznania przez Sąd Najwyższy, który w uchwale III CZP 93/12 z dnia 20 grudnia 2012 r. stwierdził, że przywołany wyżej przepis w brzmieniu sprzed dnia 11 lutego 2012 r. - nie wyłączał z zakresu ochrony ubezpieczeniowej zadośćuczynienia za krzywdę osoby, wobec której ubezpieczony ponosił odpowiedzialność na podstawie art. 448 k.c.

Z tych wszystkich względów apelacja pozwanej jako bezzasadna na podstawie art. 385 k.p.c. podlegała oddaleniu.

O kosztach procesu za instancję odwoławczą Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 98 § 1 w związku z art. 108 § 1 i art. 391 § 1 k.p.c. oraz z § 6 pkt 5, § 12 ust. 1 pkt 1 i § 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1349 ze zm.) obciążając nimi stronę przegrywającą.